
Introduktion

Detta 1997 års tredje nummer av Arbetsmarknad & Arbetsliv inleds med en artikel av **Jonas Bergström**. I artikeln ”Korporatismens död – SAFs avhopp från Arbetsmarknadsverkets styrelser” diskuterar han de motiv som kan ha legat bakom SAFs beslut att avgå från samtliga statliga styrelser i början på 1990-talet. Varför avstår en organisation frivilligt från den makt som det kan innebära att sitta med och påverka viktiga beslut? Är det av ideologiska skäl, dvs att man anser det vara principiellt fel att blanda samman sin roll som privat arbetsgivarorganisation med att ta ansvar för offentliga beslut? Eller är det av mer praktiskt-rationella skäl, dvs att man anser att beslutsbefogenheterna i styrelserna inte givit tillräckligt goda resultat? Enligt Bergström överväger de sistnämnda motiven. Den statliga förvaltningspolitiken genomgick under 1980-talet stora förändringar. Styrelserna vid de statliga myndigheterna fick allt färre beslutsbefogenheter. SAFs beslut att dra tillbaka sina representanter skall ses som en konsekvens av detta, menar Bergström. Man fick helt enkelt för lite inflytande satt i relation till det arbete som lades ner på styrelsearbetet. Ideologiska motiv var förmodligen inte betydelselösa, men hade mer en kompletterande än en direkt avgörande funktion.

Tommy Nilssons artikel ”Fackets nya roll. Från förhandling till partssamverkan i lokalt utvecklingsarbete” anknuter till två tidigare publicerade artiklar, nämligen Klas Levinsons i föregående nummer av Arbetsmarknad & Arbetsliv och Göran Brulins i vinternumret 1996. I stort pekar de olika artiklarna på likartade tendenser vad gäller

samverkan mellan fack och företag. **Tommy Nilsson** har framför allt följt det förändrade fackliga arbetet vid Volvo Torslandaverken i Göteborg. Han menar att den fackliga verksamheten här håller på att decentraliseras. Istället för att företrädesvis fokusera på traditionella förhandlingsfrågor orienterar sig de fackligt företroendevalda mot partssamverkan i verksamhetsfrågor. Förhandlingar och konflikt har allt mer ersatts av samverkan och konsensus. I samband med utvecklingen har den fackliga utbildningen fått en mer lokal prägel. Förskjutningen mot mer av konsensus och partsgemensamma projektgrupper kan emellertid skapa legitimitetsproblem för facken. Den mer decentraliserade organisationen är effektivare och minskar behovet av arbetskraft. Därför måste förmodligen de fackliga organisationerna mer än tidigare engagera sig i sysselsättningsskapande åtgärder, menar författaren.

”Fasta anställningen men inte det önskade jobbet” är titeln på en studie som gjorts av **Gunnar Aronsson** och **Sara Göransson**. Artikeln har tre uttalade syften: att analysera attraktionskraften i en fast anställning, att undersöka samband mellan att vara i det önskade yrket och hälsotillstånd med hänsyn tagen till anställningsform, samt att identifiera en grupp personer som låsts in på arbetsmarknaden, här i betydelsen personer som har ett fast yrke men som önskade att de arbetade i ett annat yrke. Forskarna finner att attraktionskraften i en fast anställning är stor och att gruppen inlåsta oftare har huvudvärk och oftare känner sig trötta och håglösa. Personer som allmänt sett önskade att de arbetade inom ett annat

yrke rapporterar mindre möjligheter att lära nytt och utvecklas i arbetet. De får också i mindre utsträckning vara med och besluta om uppläggnings av arbetet och de känner mindre stöd och uppmuntran från chefer och arbetskamrater. Med dessa resultat som grund diskuterar författarna sedan möjliga psykologiska teorier kring inlåsning och dess konsekvenser, en diskussion som i stort sett tidigare saknats. Artikeln är i första hand explorativ och ingår i forskningsprogrammet "Arbetets flexibilisering".

Den sista artikeln behandlar undanträngningseffekter av arbetsmarknadspolitiska åtgärder. Undanträngningseffekter berör i vilken utsträckning som arbetsmarknadspolitiken minskar, tränger undan, ordinarie sysselsättning. Artikeln, som är skriven av **Karl-Gustaf Löfgren** och **Magnus Wikström**, är en kommentar till två tidigare genomförda statistiska beräkningar av undanträngningens storlek. Dessa två studier uppvisade i vissa avseenden motsatta resultat. Den ena, av Anders Forslund som genomfördes för Riksdagens revisorers räkning under hösten 1996, redovisade kraftiga undanträngningseffekter av vissa åtgärder, där åtgärderna alltså minskade sysselsättningen. Den andra, av Karl-Martin Sjöstrand, visade på mindre effekter i allmänhet och i vissa

fall även positiva sysselsättningseffekter. Löfgren och Wikström finner brister i båda undersökningarna. De finner att endast ungdomspraktik har långsiktigt negativa effekter på sysselsättningen medan övriga åtgärder saknar undanträngningseffekter. Artikeln, som är av ett förhållandevis tekniskt slag, har försetts med en kortare inledning för att i möjligaste mån underlätta läsningen.

I en statistikkommentar beskriver **Eskil Wadensjö** EU:s arbetsmarknadsstatistik. Från och med 1995 ingår Sverige här för första gången tillsammans med övriga EU-länder. Det finns ett stort behov av internationellt jämförbar statistik över ekonomiska och sociala förhållanden. Med tillgång till sådan ges möjlighet att avgöra om förhållanden och förändringar är typiska för det egna landet eller är gemensamma för många länder. I kommentaren redovisas en del av den information som finns tillgänglig. En viss försiktighet med användningen kan dock vara nödvändig. Exempelvis är uppgifterna om andelen ungdomar som deltar i utbildning orimligt låga i den svenska undersökningen.

Ulla Arnell Gustafsson
Fredrik Jansson